

Jong en werkloos: niets te delen

Hoe lokale politici het verschil kunnen maken

Werk is belangrijk voor GroenLinks – zie ook de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Hellingproef vraagt zich af: waarom wordt de jeugdwerkloosheid vergeten? Bram van Ojik reageert.

In het essay *Kiezen om te delen* schetst Bram van Ojik zijn visie op de toekomst van de arbeidsmarkt en sociale zekerheid. De aanpak van jeugdwerkloosheid kwam hier tot onze spijt niet in voor. Weliswaar worden er plannen gepresenteerd voor eerlijker delen, maar jongeren komen er bekaaid vanaf. Dit terwijl de bezuinigingen jongeren dubbelhard raken; de werkloosheid onder jongeren stijgt sneller, mogelijkheden tot onderwijs worden beperkt, bijstand is steeds moeilijker te verkrijgen en pensioenen staan onder druk.

De projectgroep jeugdwerkloosheid van Hellingproef¹ roept GroenLinks politici op om jeugdwerkloosheid op de agenda te zetten, op lokaal, landelijk en Europees niveau. Vooral lokaal kunnen (kandidaat)raadsleden, bestuurders en campagnevoerders van GroenLinks het verschil maken! Werk is een speerpunt in de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Jeugdwerkloosheid is daarbij een belangrijk maar nog onderbelicht thema, terwijl juist op lokaal niveau kansen liggen. Daarom stellen wij in dit artikel 5x3 concrete maatregelen voor om jeugdwerkloosheid op dit niveau aan te pakken.

Jeugdwerkloosheid: meer dan 150.000 jongeren zonder werk²

De financiële crisis heeft geleid tot een stijging van de werkloosheid in Europa sinds 2008. Ook in Nederland zijn veel mensen hun baan kwijtgeraakt. Toch is deze werkloosheid niet evenredig verdeeld; vooral starters op de arbeidsmarkt kunnen geen werk vinden. Uit recente gegevens blijkt dat de werkloosheid van jongeren tot en met 25 jaar met 16,5% bijna twee maal zo hoog is als de gemiddelde werkloosheid. Dit komt neer op 150.000 jongeren die staan te springen om werk.

In werkelijkheid is dit een onderschatting: starters van 26 tot 30 en niet-geregistreerde jongeren zijn bijvoorbeeld niet meegeteld. Bovendien blijft tot 2018 het aantal banen in Nederland gelijk, terwijl 1,7 miljoen starters op de arbeidsmarkt de vraag naar vervanging overtreffen. De gevolgen hiervan hebben ook maatschappelijke implicaties: kennisverlies voor het bedrijfsleven, onderbenutting, verdringing, loopbaanonzekerheid en jongeren komen aan de zijlijn te staan van beslissingsprocessen.

¹ [1]Hellingproef is het jong wetenschappelijk bureau van GroenLinks, verbonden aan Bureau De Helling.

² De statistische gegevens in dit artikel zijn ontleend aan verschillende communicatieberichten van het Centraal Bureau voor de Statistiek uit 2013 en het in december 2013 gepubliceerde onderzoeksrapport 'De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018' (ROA-R-2013/11) van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de School of Business and Economics, Universiteit Maastricht.

Kennisverlies voor het bedrijfsleven

Jeugdwerkloosheid is niet alleen een probleem voor de jongeren zelf. Kostbare en recente kennis voor het bedrijfsleven gaat verloren. Jongeren, op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en innovaties in het beroepenveld en wetenschap, zijn nu niet in staat om deze kennis in te zetten. Voor organisaties en bedrijven is de frisse inbreng van jongeren noodzakelijk om de transitie te maken naar een groene, duurzame economie.

Onderbenutting

Als jonge starters op de arbeidsmarkt kennen we allemaal voorbeelden van jongeren met twee masterdiploma's op zak die achter de bar staan of werken als secretaresse. Jongeren nemen (tijdelijke) banen aan om zich te voorzien van financiële zekerheid en om simpelweg ' bezig te zijn'. Van de recent gediplomeerden op alle opleidingsniveaus die wel (tijdelijk) werk hebben gevonden, heeft bijvoorbeeld 28% een baan onder hun niveau. Dit is bijzonder demotiverend en leidt tot verdringing op de arbeidsmarkt.

Verdringing

Voorlaagopgeleide jongeren zien hun functies weggekaapt worden door hoogopgeleide jongeren. Deze laatsten beschikken dankzij hun brede opleiding over een grotere flexibiliteit om in te spreken op wisselende wensen van werkgevers. De werkloosheid onder laagopgeleide jongeren zonder startkwalificatie is met 21,1% dan ook schrikbarend hoog. Voor de laagopgeleide jongeren is het lastiger aanpassen om zichzelf uit deze situatie te helpen. Langdurige werkloosheid ligt op de loer. Jeugdwerkloosheid is daarmee méér dan een tijdelijk probleem als gevolg van de huidige laagconjunctuur.

Loopbaanonzekerheid

Terwijl werk dus moeilijk te vinden is, worden op andere gebieden de mogelijkheden van jongeren ingeperkt. Het sociale vangnet voor jongeren tot 27 jaar is beperkt. Doorleren wordt steeds duurder en biedt dus ook geen goed alternatief als je werkloos bent. Jongeren hebben daarnaast meer te maken met toekomst- en loopbaanonzekerheid. Zo blijkt uit onderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt dat ongeveer 50% van de recent gediplomeerden een flexibel of tijdelijk contract heeft.

Jongeren aan de zijlijn

Jongeren staan niet alleen relatief vaak buiten het arbeidsproces. Veel politieke besluiten met een grote impact op jongeren worden genomen zonder de inbreng van jongeren zelf. Mede dankzij de hoge werkloosheid zijn zij ondervertegenwoordigd op bestuurlijk niveau en dreigen zodoende niet mee te kunnen praten over hun eigen toekomst.

Kansen voor de gemeenteraadsverkiezingen

De (werkloze) jongere n van nu zijn nodig om de vergrijzende Nederlandse samenleving draaiende te houden. Elke week, elke dag dat een jongere langer thuiszit, is een verlies aan investering in de toekomst. Werkzoekende jongeren moeten extra kansen én prikkels krijgen om te gaan werken of leren. Met het oog op de toekomst moet er daarom nu (!) worden geïnvesteerd. We moeten investeren om jongeren arbeidsfit te houden en onderbenutting tegen te gaan.

Wij willen inkomen en werk eerlijker delen en jeugdwerkloosheid hoog op de agenda zetten. Juist lokaal liggen er kansen om jongeren te ondersteunen in hun zoektocht naar werk. Daarnaast raakt jongerenwerkloosheid een gevoelige snaar. Laat GroenLinks de stem van de werkloze jongere niet verwaarlozen! Met de verkiezingen in het vooruitzicht willen wij campagnevoerders, (kandidaat)raadsleden en bestuurders daarom concrete maatregelen meegeven in 5x3 punten:

Zorg dat werkzoekende jongeren arbeidsfit kunnen blijven

De komende jaren zal er een tekort aan banen blijven bestaan en zullen werkgevers niet veel mensen extra aannemen. Daarom moeten we jongeren arbeidsfit houden:

1. Zet de Startersbeurs in

In navolging van de gemeente Tilburg hebben al veel gemeenten de Startersbeurs ingezet: jongeren doen zes maanden werkervaring op bij een werkgever en krijgen daarvoor een Startersbeurs, betaald door de gemeente. Zie meer info in het kader.

Startersbeurs in Tilburg

Voor starters op de arbeidsmarkt heeft een aantal gemeentes een nieuwe regeling ontwikkeld. Jongeren in de leeftijd van 18 t/m 26 jaar die klaar zijn met hun opleiding kunnen aan de slag met de Starterbeurs; een kans om zes maanden werkervaring op te doen bij een bedrijf naar keuze. Vakkennis verwerven in de praktijk, tegen een vergoeding. Steeds meer gemeenten geven jongeren de kans aan het werk te gaan door middel van de Startersbeurs.

De Startersbeurs is een idee van Tilburgse hoogleraar Ton Wilthagen, die vorig jaar een lezing gaf bij Hellingproef, georganiseerd in samenwerking met de jongerenvakbonden van de FNV en CNV. Op startersbeurs.nu staat meer informatie.

2. Verzorg duidelijke informatie over wat er gebeurt in de wijk/gemeente

Er zijn veel projecten en vrijwilligersplaatsen waarbij werkzoekende jongeren ervaring kunnen opdoen en een netwerk kunnen opbouwen. Het is echter niet altijd makkelijk om deze (soms kleine) projecten in de eigen omgeving te vinden. Informatie over deze projecten helpt jongeren actief te blijven en zich te ontwikkelen.

3. Stel cursussen, workshops en projecten ook open voor werklozen

Werklozen (WW'ers) zijn de bijstandgerechtigden (WWB'ers) van de toekomst, dus werk als gemeente samen met het UWV. Zet gezamenlijk in op jongeren die de WWB én de WW instromen.

Geef jonge werkzoekenden ruimte om iets zinvols te doen

Een sollicitatiebrievenquotum zoals die nu bestaat voor de WWB (in sommige gemeenten 5 per week) en WW (4 per maand) is niet zinvol. Het kost zowel de werkzoekende als de werkgever kostbare tijd, die effectiever besteed zou kunnen worden in de zoektocht naar werk. Ook scholingstrajecten ver onder het niveau van de jongere zijn niet de oplossing om werkloosheid te bestrijden. Creëer ruimte voor activiteiten die bijdragen aan het vinden van een baan en zelfontplooiing:

4. Laat eigen initiatief meetellen in de zoektocht naar werk

Omarm initiatieven die zinvol zijn voor de eigen ontplooiing en de samenleving. Een voorbeeld is de Starters4communities (www.starters4communities.nl).

5. Koppel jonge werkzoekenden aan elkaar

Creëer ontmoetingsplekken voor (jonge) werkzoekenden, zowel fysiek als digitaal, voor eigen initiatief, netwerken en het uitwisselen van ervaringen.

6. **Maak van de bijstand een banenmotor**

Huidige bijstandsregels weerhouden jongeren van het aannemen van tijdelijk of parttime werk. Zet regels niet star in, maar waar nodig, zoals Linda Voortman in december bepleitte. Zorg dat ook voor jongeren (parttime) werken loont en ze geen zoekperiode hebben na tijdelijk werk.

Netwerken: breng werkzoekenden en werkgevers in contact

De meest succesvolle manier om aan een baan te komen is netwerken. Zorg dus voor contact tussen werkgevers en werkzoekende jongeren. Regionale sociale diensten zoeken naar het laaghangend fruit: veel werkplekken bij grote bedrijven. Bij het lokale midden- en kleinbedrijf liggen kansen voor werkzoekende jongeren. Neem daarom lokaal initiatief:

7. **Organiseer lokale banenmarkten en speeddates**

Breng werkzoekende jongeren en lokale ondernemers in contact, zoals de Talentenbeurs in Amsterdam West (zie kader).

8. **Koppel werkzoekende jongeren en mensen met een baan**

Vergroot het inzicht van jongeren in de arbeidsmarkt. Een voorbeeld hiervan is “Jobtoppers” uit het Actieplan Jeugdwerkloosheid in Amersfoort (zie kader volgende pagina). Hierbij worden werkzoekende jongeren gekoppeld aan een werkende, wat voor beide partijen voordelen oplevert.

9. **Maak het verschil op lokaal niveau door zelf bedrijven te benaderen**

Als lokaal politicus kun je persoonlijk bedrijven aanspreken en betrekken bij initiatieven voor werkzoekende jongeren.

Talentenbeurs Amsterdam West

In Amsterdam West is de werkloosheid van 8% in 2011 naar 11% in april 2013 gestegen. De verwachting is dat deze nog verder zal oplopen. Daarom vindt de GroenLinksfractie in Amsterdam West het des te belangrijker om te blijven investeren in mensen die aan de slag willen. Deelraadslid Emel Can diende vorig jaar een voorstel in om een Talentenbeurs te organiseren.

De Talentenbeurs werd druk bezocht door werkzoekenden, werkgevers en organisaties. Er waren ruim 60 organisaties en werkgevers uit het stadsdeel aanwezig, waaronder de politie, Randstad, Tempo-team, De Zonnebloem, BeterBuren en Combiwel. Er werden 140 matches gemaakt tussen werkgevers en deelnemers.

Na een tweede motie van Emel Can van GroenLinks gaat stadsdeel West nu meerdere van dit soort Talentenbeurzen per jaar organiseren. Emel Can is blij dat het stadsdeel nu extra kan gaan investeren: “Het is mooi dat deze mensen nu aan een traject kunnen beginnen, zodat ze klaar zijn voor de arbeidsmarkt als de crisis voorbij is. Het kabinet geeft deze mensen op, terwijl je juist nu moet blijven investeren in werklozen en werkgelegenheid!” www.west.amsterdam.nl/zorg-welzijn/pak-kansen/

Bevorder de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

De aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt is geen taak van de gemeente, maar het probleem is ook een probleem van de gemeente. Daarom heb je er als lokale fractie of bestuurder belang bij om initiatief te nemen:

10. **Initieer sollicitatietraining op ROC's/hogescholen/universiteiten**

11. **Zorg voor goed entreewonderwijs**

Breng partners zoals het ROC en SW-bedrijf bijeen om entreewonderwijs succesvol te maken in het terug naar school krijgen van voortijdig schoolverlaters;

12. Initieel of organiseer snuffelstages

Breng leerlingen in contact met verschillende beroepen en sectoren, ook hierbij is het eigen netwerk goed in te zetten.

Neem je verantwoordelijkheid als gemeente

Gemeenten kunnen bijdragen aan de oplossing door ruimte te bieden voor jongeren. Dit geeft jongeren de kans om werkervaring op te doen en belangrijker nog, zo geeft de gemeente het goede voorbeeld. Welke ondernemer zal jongeren 'uit de bakken van de sociale dienst' aannemen als de gemeente zelf geen jongeren een baan biedt? Geef het goede voorbeeld:

13. Gebruik aanbestedingen om jeugdwerkloosheid te agenderen en stage- of (tijdelijke) startersplaatsen te creëren;

14. Bepleit (tijdelijke) startersplaatsen bij de gemeente;

15. Zorg dat de gemeente haar eigen ambities op het gebied van jeugdwerkloosheid waarmaakt.

Jobtoppers in Amersfoort

JobToppers is onderdeel van het Actieplan jeugdwerkloosheid in Amersfoort. GroenLinks wethouder Cees van Eijk ziet dit als een van de manieren om jeugdwerkloosheid te bestrijden. De gedachte is: de meest succesvolle manier om aan werk te komen is door te netwerken. Daarom worden werkzoekende jongeren en werkenden gekoppeld. Zij helpen elkaar door kennis en inzichten te delen. Beiden zitten in een andere leefwereld, maar kunnen van elkaar leren. Werkenden hebben vaak al een uitgebreid netwerk en werkervaring. Jongeren leven in een andere wereld: ze komen net van een opleiding en hebben een frisse blik. Bovendien zijn ze vaak bovengemiddeld bedreven in social media.

Meer informatie op jobtoppers.nl.

Dit artikel is geschreven door de projectgroep jeugdwerkloosheid van Hellingproef, het jong wetenschappelijk bureau van GroenLinks. Een ingekorte versie van dit artikel inclusief de reactie van GroenLinks fractievoorzitter Bram van Ojik verscheen in GroenLinks Magazine van februari 2014. Zie onder voor de reactie van Bram van Ojik op het artikel.

De projectgroep is te bereiken via hellingproef@groenlinks.nl.

Aan dit artikel werkten mee:

Dorrit de Jong (26), adviseur sociaal domein en GroenLinks kandidaat bestuurscommissie Amsterdam West

Birte Nelen (27), beleidsadviseur

Ramon Doorten (27), beleidsmedewerker sociale zaken

Els Schröder (32), bureauredacteur en onderzoeker bij het Nexus Instituut

Renske van Geffen (25), promovenda HRM

Fleur Wirtz (28), docente en onderzoeker aan de VU

Aisha Schol (30), GroenLinks kandidaat voor de bestuurscommissie Amsterdam Oost

René Vonk (26), historicus en docent

Reactie Bram van Ojik

De fractievoorzitter van GroenLinks reageert op het artikel van Hellingproef

“Alleen met een ambitieus plan om de werkloosheid aan te pakken kan de jeugdwerkloosheid worden terug gedrongen. Want, ook al klopt het, zoals de auteurs van de projectgroep jeugdwerkloosheid schrijven, dat de werkloosheid onder jongeren niet alleen hoger is dan gemiddeld, maar ook ernstiger in zijn consequenties, toch geloof ik ook dat jongeren net als werkzoekenden in alle andere leeftijdscategorieën, uiteindelijk alleen een baan vinden als het overheidsbeleid in algemene zin de werkgelegenheid bevordert. Dat is precies waar het nu aan schort. Er wordt te veel bezuinigd, waardoor talloze banen moeten worden weg bezuinigd, er is te weinig ambitie om de economie te innoveren en groener te maken waardoor kansen om werk te scheppen blijven liggen, en het fiscale stelsel rammelt: mensen in dienst nemen is veel te duur, omdat er veel te veel belasting op arbeid zit, terwijl milieuvervuiling en energievervalsing vrijwel gratis zijn. Dit zijn de grote structurele hervormingen die nodig zijn om extra werk te scheppen. En dat is waar ik in Kiezen om te Delen over schrijf. Daarnaast heb ik het ook over eerlijk delen van werk. Wie de hedendaagse arbeidsmarkt bekijkt, ziet een tweedeling als nooit tevoren. Een steeds kleinere groep van relatief hoog opgeleiden die goed verdient en lange dagen maakt. En een steeds groeiende groep van wie de baan onzeker is, die al ontslagen is of die überhaupt de aansluiting met de arbeidsmarkt mist. Herverdeling van werk kan die kloof helpen dichten. In het verleden is met die herverdeling op allerlei manieren ervaring opgedaan. Arbeidsduurverkorting, deeltijd-WW, of tijdelijke subsidies (bijvoorbeeld voor jongeren) kunnen ertoe bijdragen dat het beschikbare werk eerlijker wordt verdeeld.

Ik ben er voor dat daarbij voorrang aan jongeren wordt gegeven. Hoewel ik me realiseer dat werkloosheid voor vrijwel iedereen een sociaal en financieel drama is, zijn er goede gronden om de jeugdwerkloosheid met extra urgentie aan te pakken. Niets is frustrerender dan dat je op jonge leeftijd, na je opleiding tot de conclusie moet komen dat de samenleving niet op je zit te wachten. Jeugdwerkloosheid betekent niet alleen dat er kennis verloren gaat en dat er sprake is van onderbenutting en verdringing, zoals in het bovenstaande stuk van de projectgroep Jeugdwerkloosheid zo goed wordt toegelicht, het leidt er ook toe dat een groep burgers die op het punt staat te gaan bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de samenleving, van het leveren van die bijdrage wordt uitgesloten.

Daarom is het zo belangrijk dat werkloze jongeren de kans krijgen iets zinvols te doen zolang ze nog geen werk hebben. Daar profiteert niet alleen de jonge werkloze, maar ook de samenleving van. Maar even belangrijk is het dat de kansen op een baan worden vergroot. Het activisme dat spreekt uit bovenstaande 15 concrete voorstellen spreekt me daarbij heel wat meer aan dan het beleid van dwang en sancties waarmee het kabinet nu op de proppen komt.

Ik denk dat jongeren veel meer zelf in actie moeten komen om elkaar en zichzelf te helpen op weg naar werk. Met Dwars besprak ik toevallig deze week de mogelijkheid om jongeren (hoog- en laagopgeleid, werkenden en werkzoekenden, werknemers, maar ook ondernemers!) snel bij elkaar te brengen om ervaringen uit te wisselen en plannen te

maken. Niet langer wachten waar de overheid mee komt, maar zelf je creativiteit de vrije loop laten.

Ik kom dan graag luisteren. En als ik nog eens een essay schrijf, zal ik de jeugdwerkloosheid een prominente plek geven.”

Bram van Ojik.

Fractievoorzitter GroenLinks Tweede Kamer